

vatreno krštenje

Saša Radonjić: LICA NALIĆJA,
NIK Marš, Zrenjanin, 1987.

zoran derić

Pre 70 godina Paund je prorokovao da će poezija danas biti poezija koja će se »opirati glupostima«, čija će »snaga biti u njezinu iskrenosti«, koja će biti »stroga, direktna, oslobođena emocionalnog posrtaњa«. Da li bi se danas, na izmaku 1987. godine za savremenu poeziju to moglo reći?

Provera navedenih zahteva postavila bi nas u čvorno središte iz koga ne bismo znali kojim putem da krenemo a da stignemo do cilja, a da se ne sudarimo sa saputnicima i prolaznicima, a da ne skrenemo na pogrešnoj raskrsnici, da ne dospemo na strampoticu i u čorskok.

Kako je priča o metaforama neminovno i sama metaforična, otuda i ovako slikovit kritički uvod.

Da pojasnim prethodno poređenje: potraga za pesničkim primerima koji najdostojnije uspostavljaju visoke poetičke zahteve daleko bi naš odvela, ali, istovremeno, i udaljila od veroma bliskog cilja koji smo sebi postavili (ja pišući a vi čitajući) — prikaz prve knjige pesama Saše Radonjića.

Sasvim dovoljan putokaz za našu namenu (govor o poeziji najmladih na srpsko-hrvatskom jezičkom području, a na vojvodanskom tlu) biće generacijski kontekst. Gotovo istovremeno, što je, inače, retka pojava, oknjila se jedna po godinama i stvaralačkim interesovanjima bliska generacija. Prve knjige pesama objavili su ove godine Oto Horvat, Stojan Jančović, Aleksandar Carić i Saša Radonjić, a László L. Blašković prošle godine prvu a ove godine već drugu knjigu pesama.

Njihova multimedijalna delovanja uočena u sinhronističnom trenutku rezultovala su izvesnom afirmacijom: svi, najčešće zajedno, učestvuju na brojnim pesničkim večerima; Janković izlaže svoje slike i crteže; Radonjić svoje strip-pesme i kolaže; Carić performans i fonični nastupi; Horvat je dobio »Brankovu nagradu za poeziju« a Radonjić »Pečat varoši sremskокarlovačke«.

Nije u pitanju novi poetski pravac, zajednički kurs više je pokazatelj spoljašnjih manifestacija (otiskivanje u književnost na jednom splavu, druženje po afinitetima, sličnim vokacijama), nego predmet imanencije. Dakle, kolektivan duh samo u istupanjima, ali stvaralaštvo shvaćeno isključivo kao individualan čin. Svaki od njih polazi od sopstvenih pretpostavki i poriva negujući ono što je najbitnije: samostalnost, supstancijalitet.

Poezija Saše Radonjića jedan je takav primer. Njen glavni sastojak je poimanje poetske suštine i stihovanje na jedan jednostavan, spontan način. Pri čemu dolazi do izražaja supitlost u svakom pogledu: tačnost zapažanja, oštromnost (dovitljivost) i tananost pevanja.

Saša Radonjić (rođen 1964) kao da je bio u doslihu sa uvodnom intencijom: njegove pesme »opiru se« frazeologiji, ispravnosti, opštím mestima; one su »stroege« prema blagogolagoljivosti, gomilanjima svih vrsta; one su »direktne«, jer se ne gube u apstrakcijama i nejasnostima; ne posrču emocionalno, nisu bolećive premda su vrlo senzibilne.

Kud ćete više razloga za preporuku, čitanje i vrednovanje »Lica naličja« Saše Radonjića?

Moglo bi se još govoriti o selektivnosti i skromnosti, o otkačenim metaforama, o ambivalenciji, o polarnosti i protivrečnostima stihova mladog Saše Radonjića, ali mislim da ih ne treba opterećivati kftičarskim aparatom i interpretacijskim mrežama.

Na kraju, evo nekoliko kurioziteta koji nemaju književnu bitnost (pluralis modestatis):

1) Knjigu »Lica naličja« Saše Radonjića objavila je nezavisna izdavačka kuća »Marš« iz Zrenjanina — to je njen prvo izdanje.

2) Čitajući knjigu jednom prilikom pala mi je upaljena sibica i zahvatila je plamenom. Tako je knjiga doživela svojevrsno vatreno čitanje a pesnik vatreno krštenje. Knjiga se otela pepelu. Voleo bih da se otme i zaboravi (nečitanju).

3) Jedino što je u ovoj knjizi rđavo: žice u povezu. Povez ima i lepšu stranu: crtež Stojana Jankovića.

4) Skromnost, kad je obim knjige u pitanju, nije samo iz ekonomičnosti, zbog velikih troškova štampanja. Redukcija je izazvala i nužnu selektivnost koja je dala kvalitet. S druge strane, evo još jedne prednosti: mogućnost da se knjiga čita više puta, bez napora. I dvadeset pesama dovoljno prezentuju duhovnost i duhovitost pesnika Saše Radonjića.

prvi susret feminiskinja

lepa mladenović & sanja milojević

U Ljubljani je od 11 do 13 decembra održan Prvi jugoslovenski susret feministkinja na kome se diskutovalo o dosadašnjim feminističkim inicijativama u zemlji i na kome je odlučeno da se podstiču ženske akcije.

Nakon šest meseci priprema, feministička grupa LILIT organizovala je ovaj prvi posleratni feministički sastanak u sali Studentskog kulturnog centra u Ljubljani. Posle više od deset godina feminističkih tendencija u našoj zemlji, naučnih radova, tribina, i drugih javnih delovanja, ovog puta skup je organizovan sa namerom da podstakne ženske akcije. Za prvi dan skupa predviđen je razgovor o radu dosadašnjih ženskih grupa.

Istorijska važnost ovog dogadaja je upravo u činjenici da se na skupu predstavilo devet grupa, i da je Sekcija za društvenu aktivnost žena OK SSO Hrvatske Trešnjevke iz Zagreba predstavila svoj rad na organizaciji SOS telefona za žene žrtve nasilja. Time feminizam u Jugoslaviji više ne ostaje samo u akademskim krugovima, već počinje da se tiče svih žena.

nasilje nad ženama

Probem nasilja nad ženama provlačio se kroz razgovore sva tri dana skupa. Čuли su se razni stavovi o tome: da su sve žene objekt nasilja, da nisu sve žene objekt nasilja i da o nasilju ne treba uopštavati. U svakom slučaju sve žene su se složile da treba podstići ženske akcije koje osnažuju žene da se suprotstave batinama, silovanju i drugim vidovima muškog nasilja.

Tako u jednoj od tačaka zaključaka skupa stoji: »Složile smo se da ćemo radići na organizovanoj pomoći samo-pomoći žena žrtava nasilja kroz SOS telefon, savetovališta i prihvatališta za žene. Tražimo od institucija kojih se to tiče da se pri-druže ovim akcijama jer su do sada neadekvatno rešavale ovaj problem.«

Istoriji ženskog iskustva već je poznato da su društveni odnosi zasnovani na podčinjanju, a posebno na nasilju nad ženama, decom i svim drugim marginalnim grupama; da se u našoj svakodnevničici podrazumeva da žene i deca dobijaju batine, i posebno: da kad god mu je to volja, muškarac može da ostvari svoju nasilnu fantaziju tako što će silovati svoju suprugu, drugaricu, nepoznatu ženu, sestru ili čerku.

U doživljaju većine žena nasilje njenog muža nad njom je nešto oba nasilnika muškarci, u patrijarhalnoj organizaciji svesti najčešće je zabranjeno misliti. Poznata podela na privatno i javno održava

se da bi potčinjeni čutali, i ne samo čutali već da bi bili onemogućeni da ikada svoju svakodnevnicu počnu da sagledavaju u političkim terminima. Žena je u toj podeli ona koja najduže čuti. Ženski pokreti su u samoj svojoj osnovi počeli da razbijaju ovaj muk privatnosti. U tom prodoru u privatnost nasilje nad ženama je prvo izašlo napolje kao najakutnija i najdramatičnija stvarnost iz života žena. Upravo identifikacija raznih vrsta nasilja nad ženama i decom je jedan od prvih zadataka našeg feminističkog pokreta.

A kod nas stvari stoje ovako:

— svaka treća žena na akcioni anketi na Trezajama odgovara da ju je muškarac makar jednom udario.

— ne zna se da li svaka peta ili svaka petnaesta žena prijavi silovanje.

— za ženu silovanu u braku postoji zakon samo u SR Sloveniji.

— za silovanu ženu koja nema tragove nasilja ne postoji institucija kojoj može da se obrati.

— za ženu pretučenu u braku ne postoji ni jedna institucija kojoj može da se obrati.

Hiljade žena su godišnje kod nas silovane, samo četiri-pet nasilnika dodu do suda a i tada je sud na njihovoj strani. Zbog toga je osnivanje SOS službe za tute žene i silovane žene jedna od najznačajnijih društvenih akcija u zemlji. U objavi telefona, grupa iz Trešnjevke između ostalog piše: »SOS telefon želi da razbije čutanje kojom je maskiran problem nasilja nad ženama i čutanje samih žena koje su žrtve ovog nasilja. Žene će ovim telefonom biti podstaknute da izadu iz izolacije. SOS telefon želi da omogući da nasilje nad ženama postane vidljivo i da počne da se posmatra i rešava kao opšte društveni problem.«

Na skupu se čulo i to da je, na primer, zvanična ženska konferencija AMNLAE Republike Nikaragve, 1987 objavila da 65% muškaraca u njihovoj zemlji vrši nasilje nad ženama. Zatim da je londonska mreža centara za silovane žene (ima 43 kuće) objavila da je njima prošle godine bilo prijavljeno oko 1200 silovanja, da one smatraju da ih ima dva do tri puta više, dok je policija dala zvanični broj od 350.

Telefonske linije za žene u kriznim situacijama ustanovljene su u svim zemljama Zapadne Evrope, zatim u SAD, Kanadi, Australiji, nekim zemljama Latinske Amerike.